

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Каличева Наталія Євгеніївна

УДК 656.07:625.1

**УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ КОЛІЙНОГО
ГОСПОДАРСТВА ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків -2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українській державній академії залізничного транспорту Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник

доктор економічних наук, професор
Дикань Володимир Леонідович,
Українська державна академія залізничного транспорту, завідувач кафедри економіки, організації і управління підприємством.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Іванілов Олександр Семенович,
Харківський національний університет будівництва та архітектури, завідувач кафедри економіки;

кандидат економічних наук
Гудков Олександр Михайлович,
Державна адміністрація залізничного транспорту України, перший заступник начальника Головного управління приміських пасажирських перевезень.

Захист відбудеться «23» травня 2013 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.820.05 в Українській державній академії залізничного транспорту за адресою: 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 3.501.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Української державної академії залізничного транспорту за адресою: 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 2.209.

Автореферат розісланий «22» квітня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Чорнобровка І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Залізничний транспорт як фундамент транспортної інфраструктури України є основою для задоволення потреб у перевезеннях вантажів і пасажирів, а колійний комплекс виступає основою вітчизняного залізничного транспорту, адже надійна та якісна робота залізничної галузі залежить, в першу чергу, від стану колійної інфраструктури, яка забезпечує необхідну пропускну спроможність, якість, надійність та безпеку руху.

На даний час для стабільної роботи залізничного транспорту потрібно вирішити низку системних проблем у роботі підприємств колійного господарства, тому що на вітчизняних коліях досить багато ділянок з наднормативним терміном експлуатації та з простроченим ремонтом, використовується застаріла техніка та технології для обслуговування і ремонту інфраструктури, не завжди якісно виконуються колійні роботи.

Залізничні магістралі України були збудовані за зовсім інших економічних та політичних умов, тому для досягнення їх стабільної роботи за умов неповноцінного фінансування залізничної галузі при обмеженні фінансових, технічних та технологічних ресурсів повноцінно виконати модернізацію та ремонт всієї вітчизняної колійної інфраструктури просто неможливо. Отже, потрібно проводити колійні роботи відповідно до сучасних особливостей експлуатації залізничної мережі, із врахуванням не лише обсягів перевезень та швидкостей руху, а і технологічних особливостей видів руху, насамперед при здійсненні розподілу колій для перевезень окремо пасажирів і вантажів.

Аналізуючи дослідження, що спрямовані на вирішення проблем ефективного розвитку залізничної галузі, таких вчених і практиків, як Бараша Ю.С., Богомолової Н.І., Блудової Т.В., Даніленка Е.І., Данька М.І., Дейнеки О.Г., Демченка М.А., Диканя В.Л., Гудкова О.М., Ейтутіса Г.Д., Іванілова О.С., Кірдіної О.Г., Костюка М.Д., Криворучко О.М., Кургана М.Б., Макаренка М.В., Міщенко М.І., Мукмінової Т.А., Позднякової Л.О., Цветова М.Ю., Чебанової Н.В., Шиша В.О., Шинкаренка В.Г., Якименко Н.В. та інших, варто зазначити, що при вирішенні питань щодо ефективного розвитку залізничного транспорту шляхом реформування, удосконалення системи управління, інвестиційно-інноваційного забезпечення та ін. проблем галузі недостатньо розкрито особливості розвитку підприємств колійного господарства в сучасних умовах.

Все це зумовлює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана як ініціативна та відповідає цілям та завданням Концепції розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на середньостроковий період та до 2020 року, затвердженої рішенням Колегії Мінтрансу від 23.10.2001 р. (наказ МТУ від 05.11.2001 р. № 764); Державної цільової програми реформування залізничного транспорту України на 2010–2015 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня

2009 року № 1390; Транспортної стратегії України на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 року № 2174; Концепції Державної цільової програми впровадження на залізницях швидкісного руху пасажирських поїздів на 2005-2015 рр, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.12. 2004 року № 979-р.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розроблення теоретичних та організаційно-економічних аспектів управління підприємствами колійного господарства при запровадженні швидкісного руху на території України, з урахуванням особливостей функціонування галузі в сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети необхідно було поставити та вирішити такі завдання:

- провести аналіз стану колійного господарства залізничного транспорту України та розробити пропозиції щодо удосконалення управління його підприємствами;
- обґрунтувати доцільність реорганізації підприємств колійного господарства в умовах реформування галузі;
- розробити пропозиції щодо організації та оптимізації використання наявного парку колійної техніки;
- запропонувати методичний підхід до організації та планування ремонту залізничної мережі;
- сформулювати принципи ведення колійних робіт із врахуванням специфіки діяльності залізничного транспорту в сучасних умовах;
- розробити теоретичні основи створення та основні принципи діяльності накопичувального фонду інвестиційного забезпечення ремонту колійної інфраструктури в умовах обмеженого фінансування залізничного транспорту;
- запропонувати підходи до оцінки ефективності колійних робіт в умовах реформування залізничного транспорту з урахуванням запровадження швидкісного руху.

Об'єкт дослідження – процеси управління підприємствами колійного господарства залізничного транспорту України.

Предмет дослідження – теоретико-методичні основи організації та управління підприємствами колійного господарства при запровадженні швидкісного руху в умовах реформування галузі.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційного дослідження стали роботи вітчизняних та закордонних вчених і практиків; законодавчі та нормативні акти України, зокрема, у сфері залізничного транспорту; матеріали Державного комітету статистики; узагальнені принципи організації управління, регулювання та планування діяльності в залізничній галузі; положення теорії ефективності та управління виробництвом. У процесі дослідження було застосовано такі загальнонаукові та специфічні методи, зокрема: системний підхід – для визначення головних факторів сучасного стану залізничного транспорту та перспектив розвитку підприємств колійного господарства; абстрактно-логічний підхід – для

формування узагальнень і висновків; графічний метод – для наочного відтворення отриманих результатів при виконанні дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в такому:

удосконалено:

- теоретичні основи управління підприємствами колійного господарства залізничного транспорту України в умовах впровадження швидкісного руху за рахунок визначення: факторів, задач, що впливають на їх розвиток; принципів забезпечення ефективності управління, що дозволило обґрунтувати такі напрямки та інструменти покращення управління підприємствами колійного господарства, як забезпечення стратегічності управління, реорганізацію підприємств, впровадження системи менеджменту якості, підвищення ефективності оперативного та тактичного управління тощо;

- механізм реорганізації підприємств колійного господарства за рахунок обґрунтування його сутності та змісту етапів підготовки, запровадження та перспективного розвитку, які розроблено відповідно до програм реформування залізничної галузі та впровадження швидкісного руху, що дозволяє забезпечити відповідність роботи підприємств колійного господарства новим умовам функціонування залізничного транспорту України;

- організаційну структуру управління підприємствами колійного господарства за рахунок формування департаменту координації та оптимізації використання колійної техніки (визначено його структуру, функції, задачі), що дозволить оптимізувати наявний парк колійної техніки та підвищити ефективність ведення колійних робіт;

- методичний підхід до організації та планування колійних робіт, який на відміну від існуючого враховує дохідність напрямів пасажирського та вантажного руху, що дозволяє визначити пріоритетні напрями ремонту колії;

- принципи організації та планування проведення колійних робіт за рахунок доповнення їх принципами суспільно-економічної значущості, ринкової орієнтації, комплексної узгодженості, що дозволяє відмовитись від застарілого територіального підходу ремонту колії та забезпечити послідовну реалізацію стратегії впровадження швидкісного руху;

- теоретичні засади створення накопичувального фонду інвестиційного забезпечення ремонту колійної інфраструктури, які визначають мету, предмет, задачі, джерела залучення коштів, що дозволяє забезпечити здійснення модернізації та ремонту залізничної мережі в умовах обмеженого фінансування та нестачі власних коштів;

дістало подальшого розвитку:

- методичний підхід до оцінки ефективності діяльності підприємств колійного господарства на основі врахування комплексного показника якості виконання ремонту залізничної мережі, у тому числі бальності колії, зміни прогресивності через рівні швидкості, зміни величини пропускної спроможності, що дозволяє більш точно обґрунтувати доцільність проведення колійних робіт.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх

запровадження в діяльності підприємств колійного господарства України дасть можливість залізничній галузі, по-перше, більш раціонально розподіляти ресурси та колійну техніку при виконанні колійних робіт; по-друге, проводити колійні роботи на тих ділянках колії, де це є економічно вигідним та доцільним, на всьому напрямку руху, а не на окремих ділянках; по-третє, оцінювати ефективність діяльності підприємств колійного господарства, використовуючи комплексний показник якості виконання ремонту залізниць.

Результати дисертаційного дослідження впроваджені в навчальний процес Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів та використовуються при підготовці магістрів та спеціалістів за спеціальностями: «Економіка підприємства», «Залізнична колія та колійне господарство» (акт впровадження від 20 грудня 2012 р. № 2/79), при викладанні лекцій, проведенні практичних занять з дисциплін: «Економіка залізничного транспорту», «Організація планування ремонтно-колійних робіт», «Планування і організація реконструкції залізниць», «Економічні основи реструктуризації управління підприємством транспорту» та при виконанні випускних робіт спеціалістів і магістрів.

Отримані практичні результати дисертаційного дослідження використані Головним фінансово-економічним управлінням Державної адміністрації залізничного транспорту України (акт впровадження № ЦФ - 13/247 від 28 січня 2013 р.) та Технічною службою Державного територіально-галузевого об'єднання «Південна залізниця» (акт впровадження № НТО -19/25 від 15 січня 2013 р.) шляхом визначення пріоритету при плануванні та організації проведення відповідних колійних робіт на ділянці колії, величини доходів колії для оптимізації використання наявних матеріальних та фінансових ресурсів, персоналу, парку сучасної колійної техніки тощо, що дозволяє відмовитись від застарілого територіального підходу ремонту колії та забезпечити послідовну реалізацію стратегії впровадження швидкісного руху на всій протяжності мережі залізниць в нашій країні та більш повно відображати всі показники безпечного та надійного стану колії, сприяти її постійному відновленню через модернізацію та капітальний ремонт і з більшою точністю обґрунтувати доцільність виконання колійних робіт.

Особистий внесок здобувача. Висновки та результати дисертаційного дослідження отримані автором самостійно. У дисертаційному дослідженні показані ідеї та розробки, які належать безпосередньо автору. Особистий внесок здобувача у наукові та практичні результати, що виконані в співавторстві, такий: у статті [1] пропонує підходи до реформування вітчизняного транспортного сектора; у статті [12] розроблено основи формування накопичувального фонду інвестиційного забезпечення ремонту колійної інфраструктури.

Апробація результатів роботи. Основні положення та результати дослідження були висловлені в доповідях на: VI та VII Міжнародних науково-практичних конференціях «Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України (Коктебель, 2008 та 2011 рр.);

VIII Міжнародній науково – практичній конференції «Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України (Харків, 2012 р.); V Міжнародній науково-технічній конференції «Проблеми економіки и управління на залізничному транспорті» (Дніпропетровськ, 2010 р.); III Міжнародній науковій конференції молодих учених та студентів «Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації» (Дніпропетровськ, 2012 р.); VII Міжнародній науково-практичній Інтернет - конференції «Спецпроект: аналіз наукових досліджень» (Дніпропетровськ, 2012 р.).

Публікації. Результати дослідження опубліковані у 18 працях, з яких 12 наукових статей надруковані у наукових виданнях, визнаних МОН України фаховими з економічних наук. Загальний обсяг публікацій становить 3,88 друк. арк., з них особисто автору належить 3,71 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Загальний обсяг роботи складає 208 сторінок, в т.ч. основний текст займає 170 сторінок. Матеріали дисертації проілюстровані 15 рисунками, 8 таблицями та містять 10 додатків. Список використаних джерел налічує 167 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтована актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; визначено наукову новизну та викладено практичне значення отриманих результатів.

У **розділі 1 «Теоретичні основи управління підприємствами колійного господарства в умовах запровадження швидкісного руху»** проведено аналіз сучасного стану колійного господарства як основи функціонування вітчизняного залізничного транспорту, визначено головні проблеми, що гальмують запровадження швидкісного руху на теренах України, та сформовано основні принципи удосконалення управління підприємствами колійного господарства.

У дисертаційному дослідженні зазначено, що залізничний транспорт - це значна інфраструктурна галузь, від функціонування якої повністю залежать прибутки не лише значної кількості інших господарюючих суб'єктів та громадян, а й держави в цілому. Одним із напрямів поліпшення роботи залізничного транспорту є запровадження швидкісного руху. Адже завдячуючи високим швидкостям обслуговування пасажиро- та вантажопотоків, залізниці створюють серйозну конкуренцію іншим видам транспорту, зберігаючи при цьому свої основні переваги на ринку транспортних послуг. Але забезпечення поїздок з високими швидкостями стає можливим лише завдяки наявності спеціалізованого рухомого складу та відповідної залізничної інфраструктури.

Пріоритетом у роботі підприємств колійного господарства, як одного із

головних у забезпеченні якісних і надійних перевезень, виступає зростання довготривалості та стабільності верхньої будови колії та земляного полотна шляхом використання прогресивних технологій, конструкцій, матеріалів, техніки та ін.

У дисертаційному дослідженні зазначено, що управління підприємствами колійного господарства має базуватися на загальних принципах управління, враховуючи зміни у роботі служб колій, дистанцій колій, колійно-машинних станцій та інших структурних підрозділів господарства, у зв'язку із реорганізацією галузі, запровадженням швидкісного руху, зміною основних напрямів вантажо- та пасажиропотоків, розділенням колій для пропуску переважно вантажного і пасажирського рухів тощо (рис. 1.)



Рис. 1. Напрями та інструменти, спрямовані на удосконалення управління підприємствами колійного господарства

Зміни у структурі управління підприємствами колійного господарства повинні базуватися на чіткому розмежуванні функцій управління з поточного утримання, ремонту та модернізації верхньої будови колії та земляного полотна.

Визначено, що підприємства колійного господарства для зростання ефективності функціонування в сучасних умовах повинні використовувати принципи гнучкості в управлінні, узгодженості, пріоритетності,

перспективності, адаптивності, «ощадливого виробництва», постійного удосконалення та ін. для створення необхідних умов ефективного, надійного і безпечного розвитку галузі. На рис. 2 подано основні принципи організації та планування ведення колійних робіт підприємствами колійного господарства.



Рис. 2. Основні принципи управління підприємствами колійного господарства в сучасних умовах

У розділі 2 «Дослідження факторів та умов ефективного управління функціонуванням та розвитком підприємств колійного господарства в сучасних умовах» проведено аналіз діяльності підприємств колійного господарства; розглянуто економічні та організаційно-технічні напрями розвитку підприємств колійного господарства за умов реформування та змін у функціонуванні залізничного транспорту; розкрито необхідність оптимізації розподілу матеріальних та фінансових ресурсів, парку колійної техніки тощо; удосконалення планування проведення колійних робіт.

Зазначено, що своєчасна та якісна реконструкція колійної інфраструктури сприятиме вирішенню питань покращення пропуску транзитних пасажиро- та вантажопотоків територією України, удосконаленню роботи залізниць за

рахунок раціональної їх взаємодії з іншими видами транспорту, розвантаження напружених ділянок залізничної мережі, покращення транспортного обслуговування прилеглих до колії територій.

Обґрунтовано, що при реформуванні залізничного транспорту та при зміні форми власності галузі потрібні зміни і в організації управління підприємствами колійного господарства, спрямовані на адаптацію функціонування підприємств колійного господарства до зовнішнього та внутрішнього середовища (рис. 3).



Рис. 3. Напрями реформування підприємств колійного господарства

Визначено, що сутність реорганізації підприємств полягає у здійсненні організаційно-економічних перетворень, які призводять до зміни організаційної форми або правового статусу юридичної особи. Реорганізація для підприємств колійного господарства буде являти процес планового послідовного впровадження комплексу організаційних змін, які забезпечують відповідність структури та діяльності колійного господарства сучасним вимогам середовища його функціонування та сприяння його розвитку.

Зазначено, що запровадження швидкісного руху на території України призвело до необхідності зміни схеми проведення колійних робіт, яка буде базуватися на принципах, спрямованих не на територіальне утримання,

ремонт і модернізацію колії, а на ремонт колії із врахуванням її участі в перевізному процесі. Але наявний парк колійної техніки, закуплений ще за радянських часів, не зможе задовольнити ремонт на сучасному рівні всіх залізниць на території України, а його оновлення відбувається досить повільними темпами через відсутність фінансових ресурсів. Таким чином, необхідно розробити схему, спрямовану на оптимальне використання колійної техніки, для цього у структурі Укрзалізниці потрібно створити Департамент координації та оптимізації використання колійної техніки, який буде оптимізувати наявний парк сучасної колійної техніки відповідно до потреби її на кожній конкретній ділянці колії (рис. 4).

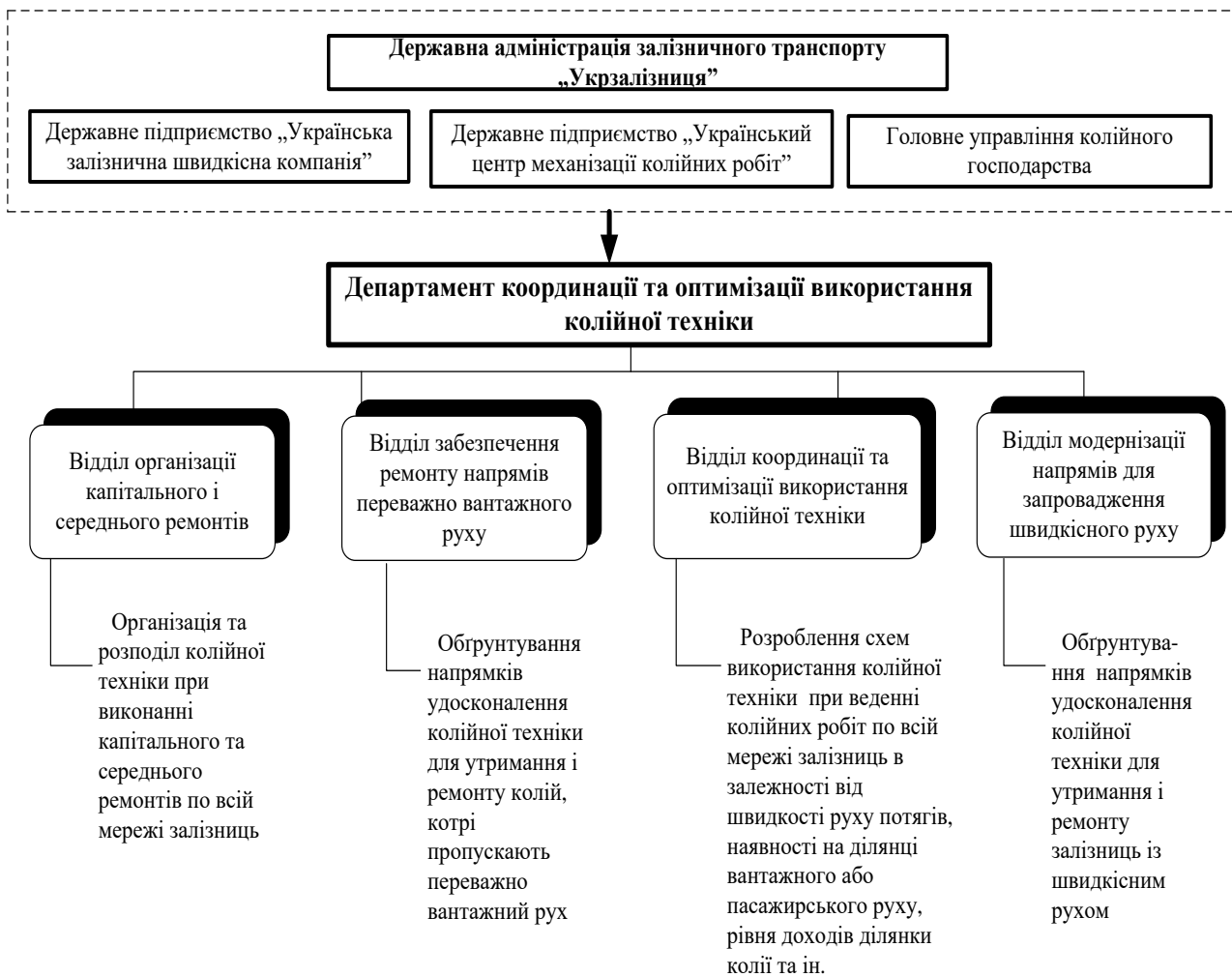


Рис. 4. Схема Департаменту координації та оптимізації використання колійної техніки, спрямованого на оптимізацію застосування колійної техніки при виконанні ремонту колії

У розділі 3 «Розробка заходів та рекомендацій щодо покращення шляхів управління ведення колійних робіт при запровадженні швидкісного руху на підприємствах залізничного транспорту» розкрито основні положення, які визначають напрями удосконалення організації та

планування діяльності підприємств колійного господарства за рахунок введення коефіцієнтів дохідності та пріоритетності; створення накопичувального фонду інвестиційного забезпечення ремонту колійної інфраструктури; введення комплексного показника якості виконання ремонту залізничної мережі.

Зазначено, що відставання кількості кілометрів, на яких виконані колійні роботи, від необхідної кількості, які потрібно щорічно ремонтувати, спонукає до нагромадження кілометрів із простроченими термінами виконання робіт, погіршення технічного стану предметів колійної інфраструктури залізничного транспорту, зростання ділянок із лімітованими швидкостями руху потягів, виникнення дефектів інженерних споруд та ін., що призводить до зменшення провізної спроможності залізничного транспорту та до зниження рівня безпеки руху.

Таким чином, за умов обмеженості фінансування галузі, що призводить до обмеження у застосуванні сучасних технік, технологій, техніки для виконання модернізації та ремонту колії, варто, при визначеності першочерговості ремонту ділянки колії, користуватися коефіцієнтом дохідності

$$k_{\text{дох}} = \frac{\overline{d_{\text{діл}}}}{\overline{d_{\text{мер}}}}, \quad (1)$$

де $\overline{d_{\text{діл}}}$ - середня дохідна ставка ділянки колії або напрямку;

$\overline{d_{\text{мер}}}$ - середня дохідна ставка по мережі залізниць.

Коефіцієнт дохідності дасть можливість корегувати черговість ремонту колії однієї категорії, що дозволить в межах однієї категорії проводити модернізацію та ремонт тих ділянок колії, які приносять Укрзалізниці більші доходи від вантажо- та пасажироперевезень.

Для визначення ділянки колії або напрямку, на якому необхідно провести ремонтні роботи, потрібно застосовувати коефіцієнт пріоритетності:

- для ділянок, які пропускають переважно вантажні потяги:

$$k_{\text{п}} = k_{\text{дох}} \times \sum P_{\text{діл}}; \quad (2)$$

- для ділянок, які пропускають переважно пасажирські потяги:

$$k_{\text{п}} = k_{\text{дох}} \times \sum \Pi_{\text{діл}}, \quad (3)$$

де $\sum P_{\text{діл}}$ – пропущені тонно-кілометри ділянки або напрямку;

$\sum \Pi_{\text{діл}}$ – пропущені пасажиро-кілометри ділянки або напрямку.

Визначено, що комплексну програму оновлення колійного господарства Укрзалізниця може виконати лише при консолідації всіх доступних фінансових джерел. Тому необхідно сформуванню накопичувальний фонд інвестиційного забезпечення ремонту колійної інфраструктури, діяльність котрого буде спрямована на збір коштів від всіх надходжень, які необхідні для

ефективного розвитку інфраструктури залізниці, а саме на проведення модернізації та капітального ремонту верхньої будови колії, земляного полотна та штучних споруд, закупівлю сучасної колійної техніки, запровадження в технологічний процес ремонту сучасних технологій, техніки, матеріалів тощо (рис. 5).

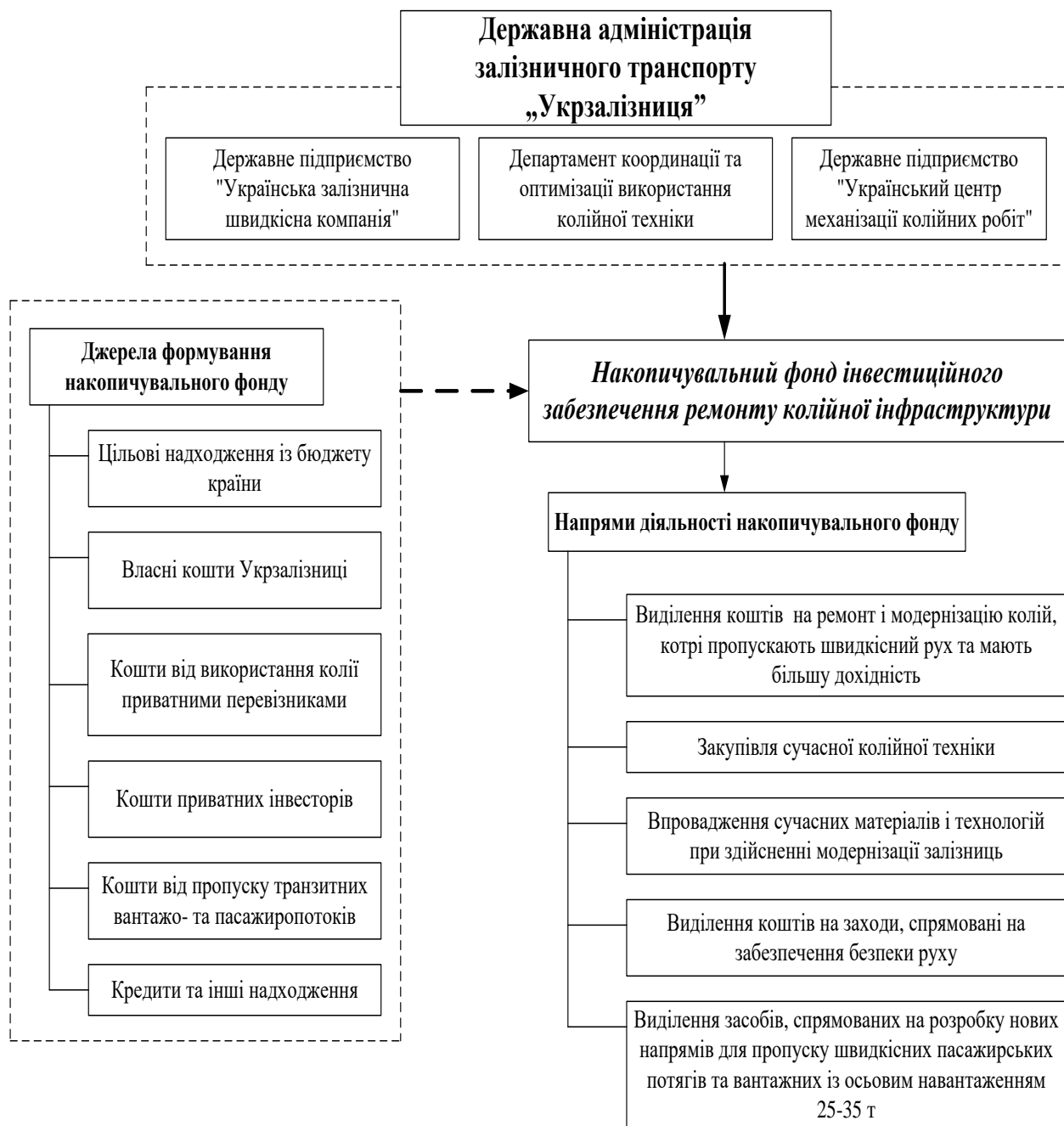


Рис. 5. Схема формування, джерела надходження та напрями діяльності накопичувального фонду інвестиційного забезпечення ремонту колійної інфраструктури

Зазначено, що визначення ефективності від ведення ремонтних робіт підприємствами колійного господарства залежить від всіх витрат на ремонт, опору руху потягів і надання «вікон»:

$$E = E_{PC} + E_{ЗАМ} + E_{ОРП} + E_{ВІК} + \alpha_p \quad (4)$$

де E_{PC} - витрати на оплату праці, грн/км за рік;

$E_{ЗАМ}$ - витрати на заміну елементів верхньої будови колії, грн/км за рік;

$E_{ОРП}$ – витрати, пов’язані з опором руху потягів, грн/км за рік;

$E_{ВІК}$ – витрати, пов’язані із затримкою потягів через надання «вікон» для ремонтів, грн/км за рік;

α_p - амортизаційні відрахування на реновацію (відновлення вартості верхньої будови колії).

Досягнення високої ефективності виконання колійних робіт можливе за рахунок систематичного технічного прогресу, який сприяє підвищенню продуктивності праці, зниженню собівартості ремонтних робіт, підвищенню рентабельності діяльності. Але визначення ефективності проведення ремонтних робіт не враховує змін у роботі залізничного транспорту – запровадження швидкісного руху, розмежування колії для пропуску переважно пасажирського та переважно вантажного руху тощо. Адже перетворення у діяльності галузі призвели до змін у структурі ведення колійного господарства, що, у свою чергу, призвело до необхідності при оцінці ефективності виконання колійних робіт враховувати бальність колій, пріоритетність через рівень швидкості руху, пропускну спроможність колії.

Саме тому виникає необхідність у введенні комплексного показника якості виконання ремонту ділянки колії, котрий буде враховувати всі розглянуті вище показники, що дозволить визначати ефективність роботи підприємств колійного господарства при здійсненні колійних робіт.

Таким чином, комплексний показник якості виконання колійних робіт (I_K) визначається так:

$$I_K = \sqrt[3]{I_B \times I_V \times I_N}, \quad (5)$$

де I_B - показник бальності колії;

I_V - показник зміни прогресивності через рівні швидкості;

I_N - показник зміни величини пропускну спроможності.

ВИСНОВКИ

Сталий та продуктивний розвиток залізничної галузі безпосередньо пов'язаний із наявністю надійних та безпечних шляхів сполучення. Потреба залізничного транспорту в ефективній роботі підприємств колійного господарства виявляється у необхідності такої системи організації та управління його діяльністю, при якій злагоджена робота всіх структурних складових господарства буде сприяти пропуску потягів із максимальними швидкостями та вагою.

Отримані у дисертаційному дослідженні результати в сукупності

вирішують важливу науково-прикладну задачу - теоретичне обґрунтування пропозицій, направлених на покращення стану організаційної та управлінської структури підприємств колійного господарства залізничного транспорту України.

У дисертаційній роботі зроблені такі висновки та рекомендації:

1. Аналіз стану колійної інфраструктури вітчизняного залізничного транспорту, особливо за умов запровадження на теренах України швидкісного руху, показує, що перед вітчизняним залізничним транспортом існує низка вагомих проблем, вирішення котрих дозволить вітчизняним залізницям бути конкурентоспроможними на ринку транспортних послуг, як всередині країни, так і на міжнародному рівні. Тому для зростання ефективності діяльності підприємств колійного господарства сформовані підходи до управління, які дозволяють обґрунтувати напрямки та інструменти покращення функціонування колійної інфраструктури.

2. У дисертаційному дослідженні розглянуто особливості реорганізації підприємств колійного господарства відповідно до програми реформування залізничного транспорту та за умов впровадження швидкісного руху для забезпечення відповідності діяльності підприємств колійного господарства всім змінам, котрі на сьогоднішній день відбуваються в галузі.

3. Сформовані основи організації департаменту координації та оптимізації використання колійної техніки для оптимального її розподілу під час проведення ремонту, модернізації та поточного утримання залізничної колії.

4. Розроблено підходи до організаційно-економічного ведення робіт з оновлення колії, що дозволить проводити поточне утримання, ремонт і модернізацію залізничної мережі із врахуванням економічної значущості, пріоритетності організації та планування проведення колійних робіт для забезпечення конкурентоспроможності залізничної галузі.

5. Запропоновано систему показників для обрання найбільш раціонального часу для проведення колійних робіт, а саме:

- відповідності всіх параметрів колії геометрично правильним розмірам згідно з нормативами;
- пропущеного тоннажу по колії;
- обмежень швидкостей руху потягів;
- класу колії;
- участі колії у транзитних перевезеннях;
- вантажо- та пасажиронапруженості колії;
- наявності центрів сучасної колійної техніки та віддаленості ділянки колії від них;
- наявності коштів для проведення необхідного виду ремонту;
- участі колії у перевезенні вантажів та пасажирів, особливо за умов розмежування руху на переважно вантажний і переважно пасажирський та запровадження швидкісного руху;
- рівня доходів, який колії приносять залізничній галузі.

6. Сформовані засади створення накопичувального фонду інвестиційного забезпечення ремонту колійної інфраструктури для проведення колійних робіт в необхідних обсягах без залежності їх виконання від джерел фінансування.

7. Розроблено методичний підхід, що дозволяє оцінити ефективність діяльності підприємств колійного господарства через врахування комплексного показника якості виконання ремонту залізничної мережі, а саме бальності колії, зміни прогресивності через рівні швидкості, зміни величини пропускної спроможності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Каличева Н.Є. Особливості транспортного комплексу України та підходи до його реформування / О.М. Золотарьов, Н.Є. Каличева// Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. – Харків: УкрДАЗТ. - 2006. - № 15 - 16. - С. 143 - 145.

2. Каличева Н.Є. Аналіз напрямків забезпечення конкурентоспроможності залізничного транспорту / Н.Є. Каличева// Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. – Харків: УкрДАЗТ. - 2009. - № 28. - С. 90 - 92.

3. Каличева Н.Є. Вплив роботи колійного господарства на ефективний розвиток залізничного транспорту / Н.Є. Каличева// Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. – Харків: УкрДАЗТ. - 2010. - № 32. - С. 31 - 34.

4. Каличева Н.Є. Забезпечення ефективного розвитку залізничного транспорту через оновлення основних фондів колійного господарства / Н.Є. Каличева// Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. – Харків: УкрДАЗТ. - 2011. - № 33. - С. 45 - 49.

5. Каличева Н.Є. Розгляд заходів спрямованих на забезпечення ефективного ремонту колії / Н.Є. Каличева// Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. – Харків: УкрДАЗТ. - 2011. - № 35. - С. 72 – 74.

6. Каличева Н.Є. Напрями визначення ефективності організації робіт при модернізації колійного господарства / Н.Є. Каличева// Вісник Хмельницького національного університету. Науковий журнал. Серія: Економічні науки. – Хмельницький: ХНУ. - 2012. - № 3. – Т. 1. - С. 60 – 63.

7. Каличева Н.Є. Підходи до визначення витрат на утримання колії при раціональній спеціалізації залізничної мережі / Н.Є. Каличева// Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: Зб. наук. праць. – Одеса: ОНМУ. - 2012. – Вип. 39 (2). – С. 140 - 152.

8. Каличева Н.Є. Обґрунтування доцільності удосконалення організаційної структури системи управління колійним господарством при

запровадженні швидкісного руху на території України/ Н.Є. Каличева // Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. – Харків: УкрДАЗТ. - 2012. - № 39. - С. 124 - 128.

9. Каличева Н.Є. Підходи до управління колійним господарством «Укрзалізниці» в сучасних умовах/ Н.Є. Каличева// Вісник Хмельницького національного університету. Науковий журнал. Серія: Економічні науки. – Хмельницький: ХНУ. – 2012. - № 6. - Т. 1.- С. 16 – 19.

10.Каличева Н.Є. Шляхи оптимізації розподілу наявного парку колійної техніки вітчизняного колійного комплексу / Н.Є. Каличева// Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. – Харків: УкрДАЗТ. - 2012. - № 40. - С. 101 – 105.

11.Каличева Н.Є. Обґрунтування удосконалення класифікації залізничних колій із врахуванням рівня доходності залізничної мережі/ Н.Є. Каличева// Науково-теоретичний журнал Хмельницького-економічного університету «Наука й економіка».- Хмельницький: ХЕУ. - 2012. – № 4 (28). – Т. 2.- С. 257 – 261.

12.Каличева Н.Е. Обоснование создания накопительного фонда инвестиционного обеспечения ремонта путевой инфраструктуры железнодорожного транспорта Украины/ В.Л. Дикань, Н.Е. Каличева// Научно-теоретический и практический журнал «ОРАЛДЫН БЫЛЫМ ЖАРШЫСЫ». Серия: Экономика. – Казахстан. - 2012. - №9 (45).– С. 25 - 30.

Матеріали конференцій:

1. Каличева Н.Є. Шляхи відновлення матеріально-технічної бази залізничного транспорту / Н.Є. Каличева // Вісник економіки транспорту і промисловості. Спеціальний випуск. IV Міжнародна науково – практична конференція «Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України». - Харків: УкрДАЗТ. – 2008. - № 22. – С. 56 – 57.

2. Каличева Н.Є. Сучасні тенденції розвитку залізничного транспорту України / Н.Є. Каличева // Проблемы экономики и управления на железнодорожном транспорте: тезисы V Международной научно-технической конференции. – Д.: ДНУЖТ, ЭКУЖТ 2010. - 2010. – С. 30.

3. Каличева Н.Є. Основні проблеми запровадження швидкісного руху в Україні/ Н.Є. Каличева // Тези доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України». Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. – Харків: УкрДАЗТ. – 2011. - № 34. - С. 83 – 84.

4. Каличева Н.Є. Підвищення конкурентоспроможності залізничного транспорту за рахунок раціоналізації перевізного процесу / Н.Є. Каличева // Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації: матеріали III Міжнар. наук.-конф. молодих учених та студентів, 17-18 лют. 2012р.: т 5:

Управління конкурентоспроможністю та стратегіями країн (галузей, компаній). – Дніпропетровськ: Біла К.О. – 2012. – С. 61 - 62.

5. Каличева Н.Є. Напрями удосконалення пропускнуої спроможності вітчизняної мережі залізниць / Н.Є. Каличева // Тези доповідей за матеріалами ІV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України». Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. – Харків: УкрДАЗТ. – 2012. - № 38. - С. 84.

6. Каличева Н.Є. Підвищення якості функціонування залізничного транспорту за рахунок введення системи коефіцієнтів, що характеризують стан залізничної колії / Н.Є. Каличева // Спецпроект: аналіз наукових досліджень: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (14–15 червня 2012 р.) у 7 т.– Дніпропетровськ: Біла К.О. – 2012. – Т. 6. - С. 53 - 55.

АНОТАЦІЯ

Каличева Н.Є. - Удосконалення управління підприємствами колійного господарства залізничного транспорту України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), Українська державна академія залізничного транспорту, МОН України, Харків, 2013.

У дисертаційному дослідженні теоретично обґрунтовано та розроблено підходи організаційно-економічного управління підприємствами колійного господарства відповідно до змін, які на сьогоднішній день відбуваються в залізничній галузі, а саме: зміна основних напрямів вантажо- та пасажиропотоків, значне зношення основних фондів, запровадження швидкісного руху, розмежування колій для пропуску окремо пасажирського та вантажного руху, відсутність належного фінансування, реформування тощо.

З цією метою проведено аналіз стану колійного господарства та розроблено принципи удосконалення управління його підприємствами, аргументовано необхідність проведення реорганізації цих підприємств і зміну в системі організації та планування проведення ремонту залізничної мережі, розроблені основи створення та головні принципи діяльності накопичувального фонду інвестиційного забезпечення ремонту колійної інфраструктури.

Запропоновані пропозиції щодо оптимізації використання наявного парку колійної техніки, організації та планування проведення колійних робіт із врахуванням не лише технічних характеристик колії, а й рівня доходів напрямів руху, оцінення ефективності виконання колійних робіт із врахуванням запровадження швидкісного руху.

Ключові слова: принципи управління, підприємства колійного господарства, реорганізація, організація, планування, механізм, фонд, швидкісний рух, залізничний транспорт, колійна інфраструктура.

АННОТАЦИЯ

Каличева Н.Е. – Усовершенствование управления предприятиями путевого хозяйства железнодорожного транспорта Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 - экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности), Украинская государственная академия железнодорожного транспорта, МОН Украины, Харьков, 2013.

В диссертационном исследовании теоретически обоснованы и разработаны подходы к организационно-экономическому управлению предприятиями путевого хозяйства с учетом ситуации, которая сложилась в отрасли. Снижение скоростей, обновление основных фондов железнодорожного транспорта вызывает ухудшение состояния производственно-технической базы, что, в свою очередь, приводит к угрозе надежной и безопасной деятельности отечественного железнодорожного комплекса.

Определено, что предприятия путевого хозяйства должны в своей работе учитывать новые условия его деятельности и четко реагировать на все изменения и нововведения. Именно поэтому использование принципов гибкости в управлении, комплексной согласованности, экологичности, перспективности, адаптивности, «бережливого» производства и постоянного совершенствования работы предприятий путевого хозяйства создаст условия для эффективного, надежного и безопасного развития отрасли, что, в свою очередь, приведет к четкому разделению функций управления по текущему содержанию, ремонту и модернизации верхнего строения пути и земляного полотна.

Планирование проведения работ по ремонту железнодорожной сети выполняется отдельно на каждой железной дороге, что приводит к несогласованности и несоответствию состояния пути, особенно на направлениях, обеспечивающих международные перевозки. Для их содержания используются устаревшие нормативы и стандарты, которые не отвечают современным направлениям развития отрасли и структуре перевозок по железным дорогам нашей страны. Внедрение скоростного движения, разделения путей для пропуска преимущественно грузового и пассажирского движения и т. д. требует изменений в системе ведения путевого хозяйства, которая должна базироваться на ремонте пути по всей протяженности маршрута следования.

Учитывая необходимость проведения ремонта пути на всей территории Украины и отсутствие надлежащего финансирования, Укрзалізниця не способна провести ремонт всех путей одновременно в течение короткого отрезка времени. Но ремонт железнодорожной сети проводить необходимо, поэтому первоочередность проведения текущего содержания и ремонта пути должна базироваться на принципах, которые позволяют более рационально

распределять ресурсы при выполнении дорожных работ путем выполнения ремонта или содержания того участка пути, где это является более экономически выгодным. Именно поэтому при проведении текущего содержания, модернизации или ремонта железнодорожной сети необходимо учитывать не только скорость движения поездов и грузонапряженность участка, а и доходность участка пути.

Сформулированы предложения по внедрению Департамента координации и оптимизации использования путевой техники, что позволит планировать и организовывать проведение путевых работ не отдельно по железным дорогам, а в целом по всей сети железных дорог с учетом скорости движения, разграничения путей для пропуска преимущественно грузового и преимущественно пассажирского движения. А создание накопительного фонда инвестиционного обеспечения позволит предприятиям путевого хозяйства аккумулировать финансовые ресурсы для реализации путевых работ, а именно усиления и реконструкции участков железнодорожной сети, которые пропускают поезда со скоростным движением, имеют значительную грузонапряженность и наибольшую доходную ставку. Финансирование выполнения путевых работ из этого фонда позволит железнодорожному транспорту не зависеть от внешних факторов (отсутствия бюджетных выплат, кредитов, инвестиций и т.д.), а работать над созданием надежной и безопасной транспортной системы в соответствии с мировыми требованиями.

Преобразования в деятельности отрасли привели к изменениям в структуре ведения путевого хозяйства, что, в свою очередь, привело к необходимости при оценке эффективности выполнения путевых работ учитывать бальность пути, приоритетность через уровень скорости движения, пропускную способность пути. Именно поэтому возникает необходимость в введении комплексного показателя качества выполнения ремонта участка пути, который будет учитывать все перечисленные выше показатели, что позволит определять эффективность работы предприятий путевого хозяйства и с большей точностью обосновать целесообразность выполнения путевых работ, а также позволит оптимизировать имеющиеся финансовые, материальные, технические и технологические ресурсы при ремонте, модернизации или текущем содержании железнодорожной сети.

Ключевые слова: принципы управления, предприятия путевого хозяйства, реорганизация, организация, планирование, механизм, фонд, скоростное движение, железнодорожный транспорт, путевая инфраструктура.

THE SUMMARY

Kalicheva N.E. . - Improvement of the management enterprises of the Ukraine's railway transport. - On the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic Sciences on the specialty 08.00.04 - Economics and management of enterprises (by the types of economic activity) of the Ukrainian state Academy of railway transport, MES of Ukraine, Kharkov, 2013.

In the dissertation study theoretically justified and approaches are developed organizational and economic management of the enterprises of railway facilities in accordance with the amendments, which today are taking place in the railway sector, namely: the change of the main directions of cargo - and passenger traffic, a significant depreciation fixed assets, introduction of high-speed movement, the distinction ways to skip the separate passenger and freight traffic, a lack of adequate funding, reforming, etc.

With this purpose the analysis of the track and the principles of improving the management of its enterprises, argued the need to conduct reorganization of these companies and the change in the system of organization and planning of repair the railway network, developed the principles of creation and main principles activity of the accumulation Fund investment collateral repair railway infrastructure.

The suggested proposals for optimization using of the available stock limit technology, organization and planning of travel works taking into account not only the technical characteristics of the way, but also the level of incomes of the directions movement, evaluation of the efficiency travel works with the introduction of high-speed movement.

Keywords: principles of management, the enterprises of railway facilities, reorganization, organization, planning, mechanism, the Fund, fast-moving, railway transport, track infrastructure.

Каличева Наталія Євгеніївна

**УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ КОЛІЙНОГО
ГОСПОДАРСТВА ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за
видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Надруковано згідно з оригіналом автора

Відповідальний за випуск

М.В. Кондратюк

Підписано до друку .04. 2013 р.
Формат паперу 60x84 1/16. Друк ризограф.
Папір офсетний. Обсяг 0,9 ум. друк. арк. Наклад 100 прим.
Зам. № . Безкоштовно.

Видавництво УкрДАЗТ.
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 2874 від 12.06.2007 р.
61050, Харків, майдан Фейєрбаха, 7